

ŞUBEMİZİN BASIN AÇIKLAMALARI

ÇEVRE, SANAYİ, KENT, ULAŞIM, ENERJİ POLİTİKALARI İNSANCA BİR YAŞAM EKOLOJİSİNİ HEDEFLERELİDİR.

1972 İsveç'in Stokholm kentinde yapılan "Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevresi Konferansı"nda 5 Haziran, "Dünya Çevre Günü" olarak kabul edildi. Konferans sonunda yayımlanan deklarasyonda; doğal kaynakların ve varlıkların korunması ve geliştirilmesi için, devletten vatandaşlara kadar herkesin, bu günkü ve gelecek nesiller için görevli ve sorumlu olduğu belirtilmesine rağmen 5 Haziran Dünya Çevre Gününde insanlık büyük ekolojik sorunlarla karşı karşıyadır. Yer yüzü ve evrenin evrimine özgü gelişmelerin yanında sermaye egemenliği ve dizginsiz azami kâr güdüsünün belirlediği yanlış sanayileşme, teknoloji, tarım, kentleşme, ulaşım ve enerji politikaları çok büyük çevre sorunları yaratmaktadır.

Doğal kaynakların sermaye ve rant yağmasına tabi olması, çevre sorunlarına ilişkin denetim ve yaptırım eksikliği, tarım alanlarında verimliliğin azalması, ormanlar, hazine arazileri ve kıyıların talana açılması, yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının kirletilmesi söz konusudur.

Sanayileşme ve kalkınma, planlı ve "sosyal kalkınma" yaklaşımı temelinde tarım, çevre, enerji, ulaşım, teknoloji, sağlık, eğitim ve diğer alanlara yönelik politikalarla uyum ve bir bütünlük içinde tanımlanmalıdır. Başka türlü insanca bir yaşam ve toplum ekolojisi oluşturmak olanaklı değildir.

Üretim sistemlerinde bilime, tekniğe, standartlara, kanunlara uymamak, gerekli tedbirleri almamak, gerekli harcamaları ve yatırımları yapmamak,

işletme sahiplerinin kazancını artırıyor gibi görünse de topluma olan maliyeti çok daha fazla olmaktadır. Ayrıca gelişmiş ülkelerin kirli teknoloji sanayi tesislerini bizim gibi ülkelere satarak, üretim maliyetlerini daha ucuza mal ederken, toprağımızın, suyumuzun kirlenmesine izin vermemeliyiz.

Doğru sanayi, enerji, ulaşım ve kentleşme politikalarıyla birlikte su israfı ve kirliliğinin, katı ve tehlikeli atıkların, toprak kirliliğinin, erozyonun, sera gazı salınımının, deniz kirliliğinin kontrolü; biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların korunması ve geliştirilmesi, temiz üretim teknolojilerinin kullanılması, çevre dostu yerli, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı sermaye talanının kâr güdüsünün önüne geçirilmelidir.

Nergis UYGUN BAŞ
TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Eskişehir Şube Sekreteri

ÖYKÜ

5. BÖLÜM

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA SANAYİ POLİTİKALARI ve SÜMERBANK

Mahmut KİPER
Metalurji Mühendisi

Sümerbank lojmanları gelişigüzel yapılmış inşaatlar değildir. Bilinçli mimari yapılar üretilmişti. Bununla ilgili Kayseri Erciyes Üniversitesi Araştırma Görevlisi Burak ASLIŞKENDER Sümerbank Kayseri yerleşkesi için şu yorumlarda bulunuyor.

Türkiye'nin ilk toplu konut uygulaması olan lojmanlar, aralarında açık toplanma mekanları oluşturacak şekilde konumlandırılmış; tüm binalarda “çağdaşlık” ve işlev ön planda olmasına rağmen, kullanıcısının yerel kimliği ve ihtiyaçları ihmal edilmemiştir. Bu sayede bireysel deneyim, yeni bir yaşamla tanıştırılmış ve zaman içinde bireyin, yeni kimliğine uyumu sağlanmıştır. Anadolu Kültürü ile batı medeniyetlerinin alınan uluslar arası değerlerin bir araya getirildiği yeni “ Türk Kimliği”, akılcı, bireyi kişisel ve zamana deneyimine bağlı olarak ortaya çıkaran, üretimi amaçlayan, Batılı dünyanın sırt çevirdiği yerel değerler ile daha da batılı olmayı hedeflemiştir. Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası örneğinde ' yer', modernizmin işlev önceliğine bağlı olarak şekillendirilmiş, ancak kullanıcıları ile olan ilişkisi koparılmamıştır. Sümerbank Kayseri Yerleşkesi, zaman içinde kullanıcıların çevreyi şekillendirme hareketine yol açmıştır. Tesis, 1950 yılında emeklilerine kooperatif kurma hakkı tanımış ve lojmanlarının çevresindeki arazilerini konut yapımı için tahsis etmiştir. 1970 yılı sonralarına kadar, Kayseri'de Sümerbank merkezli konut üretimini devam etmiştir. Günümüzde, Yeni Mahalle, Bebek Evler, Memur Evleri ve İki Yüz Evler olarak bilinen

semtleri kurmuştur. Tesis, Kayseri'de yeni yerleşmeler ortaya çıkarmasının yanı sıra, kentin ekonomisinin de katkıda bulunmuştur. Fabrika, işçisini çalıştırmaya başlamadan önce eğitmiş, onlara “zanaat” kazandırmış ve işlerinde uzman bireyler yetiştirmiştir. Bu bireyler, fabrikadaki çalışma sürelerinin ardından, özel girişimleri ile yeni tesisler kurmuş ve kentin ekonomik gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Bu sayede ekonomisinin gelişmesiyle Kayseri'de hem sosyal hem de ticari ölçekte hızla büyümüştür. Sümerbank Bez Fabrikası'nın mimari ve kentsel özellikleri, Kayseri kentinin gelişmesine yön vermiştir. Tesisin sahip olduğu modern özellikler, kentin planlanmasının ana fikirlerinden biri olmuştur. Özetle yerleşme, döneminin halkevlerinin toplumun eğitimine yaptığı etki benzeri Sanayileşme öncelikle çağdaşlaşmayı anlatan bir örnektir. Devlet, Sümerbank Kayseri örneğinde, bir sanayi tesis kurmanın ötesinde, hedeflediği modern kentlerin modelini inşa etmiştir. Modern düşüncenin, sanayi tesisinde çalışanlar için ürettiği konutlar, eğitim yapılarını ve sosyal tesisler, Cumhuriyeti kuranların çağdaşlaşma hedefleriyle birleştirilmiş ve Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası özelinde, 1935'lerin Kayseri Kentiyle yarışan bir yerleşke inşa edilmiştir. Türk Modernleşmesinin abidevi bir örneği olan Sümerbank Kayseri Bez Fabrikası, 1930'larda günümüze çok şeyin değişmesine rağmen, bugün bile yapıldığı ilk günkü 'modern'liğini koruyarak ayakta durmaktadır. 1999 yılında Erciyes Üniversitesi'nde devredilen yerleşke, 1930'lar Türkiye'sin'den bugünkü ve hatta daha

ilerisini görebilen bir düşüncenin ürünü olarak varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. 'Modern' dünyanın yaşam kılavuzu, ürettiği yeni çağdaşlık tanımlanması ve yeniden yarattığı Kayseri ile evrensel hedeflerini çevresiyle paylaşırken, zamana ve kendisini yaratan düşünceyi tüketen her türlü oluşumuna inat yaşamını devam ettirmektedir.

Özetle Türk halkı pek çok ilkle ve uygarlıkla Sümerbank tesisleri sayesinde tanışmıştır.

1980'lere gelindiğinde Sümerbank'ın Kurduğu ya da işlettiği 41 fabrika, 468 mağaza ve 48 banka şubesi mevcuttur.

1987 'de ise Sümerbank özelleştirme kapsamına alınır. Özellikle bu andan itibaren, kendini yoktan var eden Sümerbank tesisleri teknolojik gelişmeleri ve gerekli yatırımları yapmaktan alıkonulur ve zayıflatılır. Yani, diğer pek çok kamu kuruluşuna yapılanlar yapılır.

Bugün artık Mustafa Kemal'in deyişiyle Sümerbank İşletmelerinden musiki sesleri duyulmuyor. Çünkü bir siyasetçinin deyişiyle Sümerbank tarihten silindi. Pek çok diğer Cumhuriyet Döneminin yoktan var edilen değerleri gibi.

Nazilli'de tiyatro, sinema salonları ve diğer sosyal tesisler de artık yok....

Böyle, ilerleyip giderken, her türlü yokluğa, imkansızlığa rağmen endüstri devrimini yakalamaya ramak kalmışken, hani neredeyse elimiz değmişken peki ne olduda durum değişti? Bunun en kestirme cevabı için Selahattin SANBAŞOĞLU'nun şu örneğine bakalım;

1925'de, Kayseri'de uçak fabrikası kuruldu. Buraya Alman Junkers uçakları getirildi. Yapılan çalışma makinalı tüfek yerleştirmek ve bunları harp uçağına

tadil etmekte. Ancak daha sonra, 2. Dünya Harbi içinde Tayyare Cemiyeti'nin Etimesgut'taki tesisinde o sıralar yurtdışından kaçmış Polonyalıları PST tipi 7-8 kişilik sivil keşif uçağı yaptılar. Bunlar sonra Danimarka'ya satıldı. Daha önemlisi dizaynı bize ait, kesik kanatlı, Uğur tipi talim uçaklarının imalatıdır. Bunların motorlu İngiliz Havillan'dır. Motor gövdesi gelir, çiftlikteki uçak motor fabrikasında işlenir, uçağın montajı Etimesgut'ta yapılırdı. Uçuş tecrübeleri iyi sonuç verdi. Bu fabrika 1951 'de Makina Kimya Endüstri'sine intikal etti. Orada 54 uçak yaptık, motorlarını işledik. Bunlardan dördünü törenle, Türk pilotlarıyla uçurarak Ürdün'e gönderdik 1954'de. Gerisini Milli Savunma Bakanlığı'na verdik.

Daha sonra M.S.B. artık uçağı ihtiyacı olmadığını, çünkü bunları **Amerikan askeri yardımından** alacağını bildirerek siparişi kesti. Böylece Uçaktan vazgeçerek bu tesislere de kuluçka makinesi yapmaya başladık!!!! Sonradan aynı yer Türk Traktör Fabrikası oldu.

1954'de niyet uçak yapmaktı. Devlet Demir Yollarının (TCDDY), İmalatı Harbiye'nin (Askerli Fabrikalar) Tayyare Cemiyeti'nin (Türk Hava Kurumu) elemanları ile bu işe yöneltildi. Bunların bir kısmı uçak mühendisi olmak üzere yurtdışına gönderildi. 1950'lerde uçakların dizaynını bizim mühendisler yapıyordu. **Heves, Gayret ve Sonuç vardı. Kısacası istenseydi her şey yapılabilirdi."**

Yönetenler iktidara gelmek, iktidarın biraz daha uzatmak için dış yönlendirmelerle Cumhuriyeti nerden nereye getirdi de, bizlerin hiç mi suçumuz yok? İsmet İNÖNÜ'nün 1935'deki şu gözlemi galiba geri kalanını da açıklıyor;

"Milli karakterimizdeki esaslı zayıflığı bilmeliyiz. Bizim herhangi bir memleket meselesi için yapamayacağımız fedakârlık yoktur. En zenginimiz, en fakirimiz olsun bütün malımızı, zamanımızı

bunların hepsinin veririz. Amma, onbeş gün en hayırlı bir amaç için kuyudan bir kova su çekmeyiz, mesele buradır.'

Sümerbank bir sanayi mektebiydi. Aynı zamanda gittiği yerlerde sosyal devletin temsilcisi oldu. Dünyadaki gelişmeleri takip ederdi. Buna güzel bir örnek; kalite gurusu Deming, Japonlarca henüz keşfedilmeye başlanırken Sümerbank tarafından davet edilip konuşma yaptırılmıştı.

1980'lerde hatta 1990'larda, birbirinin aynı pek çok işletme, daha önce yapılanlardan ülkenin teknolojiyi öğrenmesi ve artık daha sonrakileri kendi yetenekleri ile yapması gerekirken yurtdışından aynı anahtar teslim tesisleri yüksek bedeller ödeyerek birbiri ardına sipariş vermiştir. Oysa Sümerbank, hem de çok önceleri, doğal olarak ilkleri yurtdışından satın almış ancak teknolojileri özümsemiş, daha sonrakilerde ise kendi ile iddialaşarak neredeyse tümüne varacak şekilde yurtiçi olanakları yapmıştır.

Daha pek çok uygulaması ile Sümerbank, Türkiye'nin mühendislik gelişimine ve üretimine öğrenmesinde başöğretmenlerden biri olmuştur.

O'nun tarihi pek çok başarılı mühendislik-mimarlık öyküleri ile doludur. O öyküleri bulup, genç meslektaşlarımıza aktarmak zorundayız.

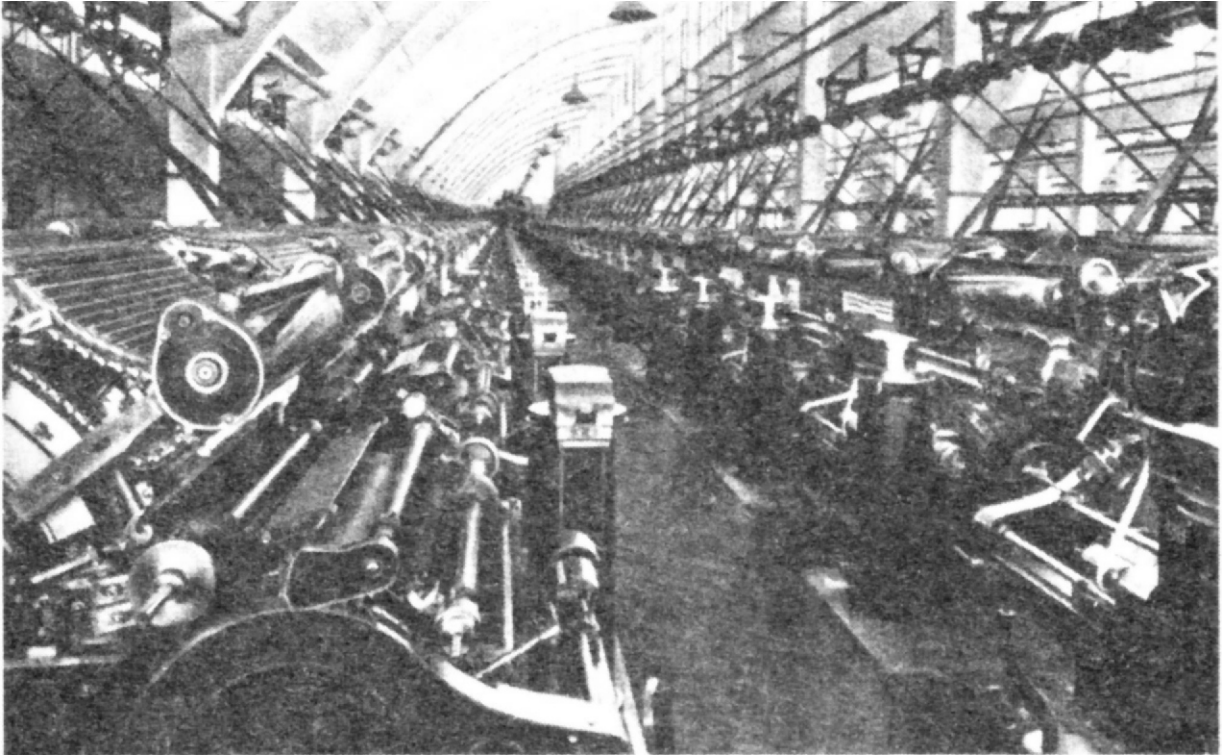
Denildiği gibi, hayat ileriye doğru yaşanır, ama geriye doğru anlaşılır.

Bir zamanlar Türkiye'de çok dar imkânlarla yoktan var etmeye çalışan, bunun için inanç, umut ve milli sevinç'le yola çıkanların ve daha iyi insanlar olmaya çalışanların ülkesiydi.

Sümerbank bu ülkeye hep iyilik yaptı, aslında büyük bir iştahla Sümerbank yok edilirken iyiliğin yok edildiğini anlamamız gerekiyor.

Türkiye'yi dokuyan tezgah artık yok.

Ancak, ülkemizin ne zorluklarla örülen ilmeklerini bir bir çözen tezgahlara karşı çıkmak; hem önceki ve hem de gelecek kuşaklara olan borcumuzdur.

bizden biri

Abdullah ER

1956 Eskişehir, Seyitgazi doğumluyum.

Eğitim-Öğrenimim; Eskişehir Motor Teknisyen Okulu ve sonrası Yıldız Üniversitesi Enerji Makina Mühendisliği Bölümünden mezun oldum.

1983'te E.L.M.S.'de, şimdiki adı; Tülomsaş'ta çalışma hayatıma başladım.

Motor Fab. Talaşlı İmalat Atl. Amir Yardımcılığı, Planlama'da iş takipçiliği ve bilgisayara geçiş ön çalışmaları, yıkama biriminde iyileştirme faaliyetleri ve iş takipçiliği yaptım.

Kalite Kontrol Dairesi Başkanlığında Kaynak Koordinatörlüğü ve Elektrik Mak Fab. Kalite Kontrol Vekaleten Şeflik yaptım. Elektrik Kontrol Şefliğinde Cer Motorlarının garanti kapsamından erken geri dönüş sebepleri olarak imalat, demontaj, montaj hataları üzerinde de fotoğraf çekerek fotoğrafların yanına bu tespitlerimi ve çözümlerini yazdım.

Fotoğrafın, kolay anlatım yöntemi olduğu düşüncesindeyim.

Malzeme Dairesi Hurda Değerlendirme Vekaleten Şefliğim süresince, hurdanın önemine binaen karıştırılmadan ayrı biriktirilmesi ve bekletilmeden erken geri kazanımına yönelik düzenleme alt yapı çalışması yaptım.

Son iki yıldır Üretim Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığında Birim Kalite Sorumluluğunu yürütüyorum. Tezgâh Kapasitesinin Belirlenmesine yönelik elde mevcut imkânlar çerçevesinde çalışma da yapmaktayım.

Bu çalışmaların yapılmasının da ön şartı, bu konunun bize lüks görülmemesi, tam aksi gerekliliğinin kabul edilmesi, bu konuda eğitim ve donanım gereksiniminin karşılanması.

Sözleşmeliliğe geçmemiş Tülomsaş'taki tek Makina Mühendisiyim. Sözleşmeliliğe geçemeyiş sebeplerinden biri; bu gibi çalışmaların (nerede ne var, ne nasıl, dijital ortamda, ölçülü-ölçek dahilinde görüntülenmesi çalışmalarının) yeterli düzeyde yapılamamış olması... Parça sayısının çok fazla olduğu, akılda kalınlığının mümkün olmadığı veçhile, iş takibinin olmazsa olmaz şartı; tam izometrik yerleşimde parça bazında görüntülü dijital bilgi derlenmesi... Bir çok kişi bunun “çok zor” olduğunu söylüyor ama, yapılmadığı sürece zorluklar devam ediyor, ki en kolayın; bu zorluğun aşılmasından sonra olduğunun, herkes bilincinde. Bu gün küçük bir ev aletinin 3B patlatılmış resmi katalog anlaşılabilirliğini nasıl sağlıyorsa, büyük fabrikalarda da bu tür çalışmaların yapılması, iş izlenebilirliği zorluklarının aşılmasının ve başarının ilk koşulu bence.

İşletmecilik olarak makinecilerin de ilgili oldukları durumlarda bilimler arası geçişliliğin önemi var. O yüzden Makina Mühendis'leri, çalıştıkları yerlerle ilgili Çevre Mühendisliği kitaplarını da almalı-okumalı, tesislerini Çevre Mühendisliği esaslarına uygun hale getirmeliler. Ancak bu sorunlu konuların anlaşılması, analizi ve çözümü için ortalama altı ay kadar zaman uğraşılması gerekiyor.

Doğal hayat ve çevre konularının ekonomikle doğrudan ilişkili olduğunu görenlerdenim. O yüzden Çevre Yatırımları “pahalı” dense de, kısa sürede amorti edildiği ve sonrasında gelir getirici yatırım olduğu bilincindeyim. 17 yıldır Eskişehir Çevre Koruma ve Geliştirme Derneği üyesiyim, e-postaların yönlendirmesini yürütmekteyim.

TRT Radyo 1 dinleyicisiyim ve herkese öneriyorum.

Hobilerim; balık avı, doğa fotoğrafçılığı, bisiklet. Sağlık için dağcılık temel eğitimi aldım, yaklaşık 3500 m.de kamp atarak kalabildiğim kadar o yükseltide durmak.